

Học sinh Úc Châu và môn học Lịch Sử – Nhận xét qua Kỳ thi HSC 2015

Trần Thanh, PhD

Đề nghị mới đây của Bộ Giáo Dục và Đào Tạo Việt Nam về việc “tích hợp” môn Lịch sử đã dấy lên một làn sóng ý kiến, đa số là ý kiến phản đối. Đã có một “Hội nghị Diên Hồng” về việc thay đổi trong cách giảng dạy môn Lịch sử, với sự đóng góp của các nhà Sử học nổi tiếng trong nước như Giáo sư Phan Huy Lê. Đã có ý kiến cho rằng đây là thời kỳ “mạt sử”, hoặc so sánh việc tích hợp môn Lịch sử ở các nước Hoa Kỳ, Anh, Pháp, và Úc, với Việt Nam. Chỉ cần google chữ “tích hợp môn lịch sử” hay đơn giản hơn “môn học lịch sử” là có thể tìm được hàng chục bài viết trên các báo mạng (cả lẽ trái và lẽ phải) về sự tích hợp này. Làn sóng phản đối cũng đã khiến Quốc hội Việt Nam phải ra nghị quyết về việc này.

Có rất nhiều ý kiến chỉ trích nội dung của chương trình Lịch sử hiện nay ở Việt Nam, một chương trình khiến “thầy không muốn dạy và trò không muốn học”, đến nỗi trong kỳ thi tốt nghiệp năm 2014, hội đồng thi trường Trung học Phổ thông Nguyễn thị Minh Khai ở TP/Hồ Chí Minh chỉ có 2 học sinh dự thi môn học này, và hội đồng thi trường THPT Quang Trung, quận Đống Đa, Hà Nội, chỉ có 1 thí sinh [1]. Nhiều hội đồng thi không có thí sinh nào.

Vì sao học sinh Việt Nam quay lưng lại với môn Lịch sử? Đây cũng là lời tựa của một loạt bài báo trên tờ báo Thanh Niên. Báo Lao Động trích dẫn lời một vị lãnh đạo ngành giáo dục biện minh cho tình trạng này: “*Đây không chỉ là xu hướng của học sinh VN, tôi đã đi thực tế tại nhiều quốc gia phát triển và thấy rằng đây cũng là xu hướng chung của học sinh thế giới*” [2].

Sự thật có phải như vị lãnh đạo ngành giáo dục này nói không? Chúng ta thử tìm hiểu qua các số liệu về kỳ thi HSC (Higher School Certificate) tại tiểu bang New South Wales (NSW) [3] vừa được công bố trên trang mạng của Board of Studies Teaching & Educational Standards NSW (<http://www.boardofstudies.nsw.edu.au>).

Kỳ thi tốt nghiệp phổ thông (HSC) tại NSW:

Ngày Thứ Tư 16 tháng 12 năm 2015, kết quả kỳ thi HSC của năm 2015 được công bố. Bảng liệt kê dưới đây so sánh số thí sinh dự thi các môn Anh văn, Toán và vài môn tự chọn tiêu biểu.

2015	Nam	Nữ	Tổng số	Ghi chú
Tổng số thí sinh dự thi HSC	37594	38867	76461	Có một số học sinh lớp 11 được phép thi trước vài môn. Các môn Extension (nâng cao) khó hơn, Extension 2 khó hơn Extension 1.
English (Standard)	16281	15221	31502	Học sinh bắt buộc phải chọn 1 hoặc 2 môn trong số các môn Anh văn này.
English	10685	15321	26006	

(Advanced)				
English Extension 1	1388	3124	4512	
English Extension 2	452	1179	1631	
English as a Second Language	1178	1190	2368	
Mathematics General	15795	15719	31514	Tuy toán không phải là môn bắt buộc nhưng số thí sinh dự thi rất cao.
Mathematics	8914	7537	16451	
Mathematics Extension 1	5233	3722	8955	
Mathematics Extension 2	2124	1210	3334	
Biology	6701	10570	17271	Môn tự chọn có số thí sinh cao sau môn Toán.
Latin Continuers	105	89	194	Hai trong số những môn tự chọn có số thí sinh thấp: Cổ ngữ La Tinh.
Latin Extension	65	64	129	
Ancient History	4574	6177	10751	Thí sinh có thể chọn 1, 2 hoặc cả 3 môn.
Modern History	5104	5949	11053	
History Extension	672	1207	1879	

Bảng 1: Số liệu lấy từ <http://www.boardofstudies.nsw.edu.au/hsc-results/>

Bảng liệt kê trên cho thấy số thí sinh chọn 1 trong 2 môn Lịch sử không nâng cao (không extension) không quá ít hơn so với môn Sinh vật (Biology) là môn tự chọn đồng thứ hai sau môn Toán, và cao hơn rất nhiều so với nhiều môn khác. Khoảng trên 10 ngàn thí sinh dự thi Lịch sử cổ đại và Lịch sử hiện đại, so với hơn 17 ngàn thí sinh môn Sinh vật, trong tổng số hơn 76 ngàn thí sinh dự thi HSC năm nay. **Điều này có nghĩa trong 8 em học sinh dự thi HSC thì có ít nhất 1 em thi môn Lịch sử, một tỉ lệ hoàn toàn tương phản với tình trạng ở Việt Nam.** Nhận xét của vị lãnh đạo giáo dục Việt Nam về tình trạng chung của học sinh thế giới đối với môn Sử hoàn toàn không đúng đối với Úc.

Cần biết thêm là ngoài môn Anh văn là bắt buộc, có 425 môn khác cho học sinh trên toàn tiểu bang NSW chọn. Tất nhiên mỗi trường chỉ dạy một số môn chứ không có đủ 425 môn. Mỗi học sinh phải chọn thi tối thiểu 10 học phần (units), tương đương với khoảng 5 hoặc 6 môn, sau khi đã học tối thiểu 12 học phần ở lớp 11, tương đương với khoảng 6 hoặc 7 môn.

Đó là so sánh số lượng các thí sinh dự thi môn Lịch sử. Còn về kết quả thi sao? Tôi không tìm được số liệu chính xác về kết quả thi của các học sinh Việt Nam. Nhưng báo Tuổi Trẻ online ngày

26/07/2011 cho biết trong kỳ thi tuyển sinh vào nhiều trường Đại học, có hơn 98% học sinh có kết quả dưới trung bình về môn Lịch sử [4].

Trong khi đó điểm thi của học sinh ở NSW trong kỳ thi HSC năm 2015 như sau. Bảng 2 thống kê kết quả thi thành 6 nhóm, với số điểm tối đa là 100 cho mỗi môn Ancient History và Modern History. Riêng môn History Extension có điểm tối đa là 50 và chỉ có 4 nhóm từ E1 đến E4 (Bảng 3). Theo kết quả ghi trong hai bảng này, chỉ có dưới 7% thí sinh dự thi Ancient History, 3,5% thí sinh dự thi Modern History, và khoảng 2% thí sinh dự thi History Extension là không đạt được điểm trung bình. Kết quả này tương phản hoàn toàn với kết quả thi ở Việt Nam với khoảng 2% thí sinh đạt điểm trên trung bình, theo như bài báo trên Tuổi Trẻ online được đề cập bên trên.

Môn	Ancient History	Modern History
Band 6 ($\geq 90/100$)	7,97%	11,58%
Band 5 ($\geq 80/100$)	24,9%	32,47%
Band 4 ($\geq 70/100$)	28,26%	28,53%
Band 3 ($\geq 60/100$)	22,11%	17,61%
Band 2 ($\geq 50/100$)	9,98%	6,28%
Band 1 ($< 50/100$)	6,76%	3,5%

Bảng 2: Kết quả hai môn Ancient History và Modern History (điểm trên 100)

Môn	Band E4 ($\geq 45/50$)	Band E3 ($\geq 35/50$)	Band E2 (\geq 25/50)	Band E1 ($< 25/50$)
History Extension	22,03%	56,2%	19,47%	2,28%

Bảng 3: Kết quả thi môn History Extension (điểm trên 50)

Một chi tiết đáng ghi nhận là có một nữ thí sinh Úc gốc Việt được xếp hạng thứ 11 (Band 6) trong tổng số 10751 thí sinh dự thi môn Ancient History. Bảng xếp hạng chỉ cho biết 20 thí sinh đứng đầu nên chúng ta không biết còn bao nhiêu thí sinh gốc Việt dự thi môn này, và kết quả ra sao, để giúp đánh giá thái độ của thí sinh Úc gốc Việt ở NSW đối với môn Lịch sử. Nếu có thể đánh giá được thì đây sẽ là một so sánh có ý nghĩa so với tình trạng ở Việt Nam, vì các em đều có chung nguồn gốc Việt nhưng được giáo dục ở hai môi trường khác nhau.

Các số liệu bên trên, cả về lượng và chất, có thể giúp chúng ta phân nào kết luận học sinh Úc ở tiểu bang NSW đã không “quay lưng” lại với môn Lịch sử. Điều gì đã khiến học sinh tại Việt Nam và học sinh tại Úc có thái độ khác nhau đối với môn Lịch sử? Chúng ta thử tìm lý do qua việc tìm hiểu chương trình học Lịch sử.

Ở đây có lẽ cũng không cần phải nói nhiều về sự bất hợp lý trong chương trình Lịch sử hiện nay ở Việt Nam, một đất nước từng ca tụng là có “4000 năm văn hiến” nhưng chương trình Sử chỉ chú trọng vào khoảng thời gian từ năm 1930 về sau, lại mang tính cách tuyên truyền nhiều hơn là giáo dục một môn khoa học.

Chương trình học các môn Lịch sử ở tiểu bang NSW:

Nước Úc chỉ mới thành lập được hơn 200 năm, vào ngày 26/01/1788, khi người Anh chính thức đưa dân đến định cư ở vùng đất mà họ cho là vô chủ này. Liên bang Úc được chính thức thành lập ngày 01/01/1901. Tất nhiên với một lịch sử ngắn ngủi như vậy so với nhiều nước khác, nước Úc phải có một chương trình dạy Lịch sử thích hợp.

- **Nguyên lý:** Môn Lịch sử nâng cao (History Extension) nhằm mục đích phát triển sự hiểu biết của học sinh về phương pháp làm việc của các sử gia và về cách mà Lịch sử đã được ghi lại. Có lẽ môn học này nhắm vào các học sinh muốn đi vào con đường nghiên cứu Sử. Ở đây chúng ta chỉ quan tâm tới nguyên lý được nhắc tới trong hai môn Sử cổ đại (Ancient History) và Sử hiện đại (Modern History).

Mục tiêu của môn học được ghi rõ là nhằm *tìm hiểu kinh nghiệm quá khứ để hiểu rõ hơn về hiện tại. Sự hiểu biết về quá khứ là vô giá, sự thiếu hiểu biết về lịch sử dẫn đến sự mù mờ về những động lực đã hình thành xã hội và thế giới. Lịch sử là một cuộc đối thoại gay gắt giữa quá khứ và hiện tại mà trong đó những mối quan tâm trong hiện tại làm sáng tỏ vấn đề của quá khứ, và ngược lại sự hiểu biết quá khứ giúp thông suốt tình thế hiện tại.*

Đối với môn Cổ sử, học sinh sẽ hình thành nhận thức về nguồn gốc và ảnh hưởng của các hệ tư tưởng và giá trị đạo đức, những ảnh hưởng còn kéo dài đến thế giới hiện tại. Môn Sử hiện đại giúp học sinh có cái nhìn đa dạng về thế giới trong một xã hội toàn cầu ngày càng phức tạp.

Đối với các nhà làm chương trình giáo dục ở Úc, môn học Lịch sử giúp phát triển năng khiếu cực kỳ quan trọng cho lực lượng lao động. Đó là năng khiếu giao tiếp để truyền tải suy nghĩ và tư tưởng, năng khiếu phân tích câu chuyện được nghe kể lại, đặt câu hỏi, thách thức các lập luận, năng khiếu phán đoán để có thể sống và làm việc trong xã hội đầy biến đổi của thế kỷ 21.

- **Nội dung:** Ở đây chỉ có thể nêu vắn tắt vài điểm chính của chương trình thi HSC hai môn Cổ sử và Sử hiện đại.

Trong môn Cổ sử, trước khi bắt đầu vào chương trình thi HSC, học sinh đã được học ở lớp 11 về phương pháp nghiên cứu cổ sử, khảo cổ học, vai trò của khoa học (Vật lý, Hoá học, Địa lý, Địa chất, vân vân) trong việc tìm hiểu lịch sử.

Nội dung chính cho kỳ thi HSC gồm 4 phần:

- * Phần 1: Các thành phố Vesuvius, Pompeii, Herculaneum (phần chính).
- * Phần 2: Xã hội thời cổ đại. Học sinh chọn học 1 trong 3 lịch sử cổ của Ai Cập, Cận Đông, Hy Lạp.
- * Phần 3: Các nhân vật lịch sử trong thời đại của họ. Học sinh chọn học 1 trong 9 nhân vật. Xin đơn cử vài nhân vật: Alexander Đại đế, Nữ hoàng Cléopatre, Julius Caesar.
- * Phần 4: Các thời kỳ lịch sử. Học sinh chọn học 1 trong các thời kỳ của Ai Cập, Cận Đông, Hy Lạp, La Mã.

Thông qua các đề tài về lịch sử học sinh được học cách tìm hiểu và diễn giải quá khứ, cách phán đoán sự thật. Ngoài ra học sinh cũng được khuyến khích tự phát triển các đề tài nghiên cứu (case studies) của mình, như đền Angkor, Alexandria, Babylone, Aztec, Tàn Thủy Hoàng, vân vân.

Trong môn Sử hiện đại, trước khi bắt đầu vào chương trình thi HSC, học sinh đã được học ở lớp 11 về cuộc cách mạng kỹ nghệ, chủ nghĩa thực dân, chủ nghĩa đế quốc, chủ nghĩa cộng sản, độc tài, dân chủ, cách mạng, tự do, khủng bố, kỳ thị giới tính và kỳ thị sắc tộc. Một vài đề tài có thể kể ra là Công xã Paris, Bismarck và việc thống nhất nước Đức, phong trào quyền con người và quyền bình đẳng cho người da đen ở Mỹ, hai cuộc thế chiến, phong trào giải phóng thuộc địa ở Đông Dương, thời kỳ hậu cộng sản ở Nga, biến cố Thiên An Môn ở Trung quốc, Ayatolla Khomeini và chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan, Aung San Suu Kyi và phong trào dân chủ ở Miến Điện, vân vân.

Nội dung chính mà học sinh cần biết cho kỳ thi HSC gồm 4 phần:

- * **Phần 1:** Thế chiến thứ nhất (phần chính).

- * **Phần 2:** Nghiên cứu về những vấn đề then chốt trong lịch sử của một quốc gia trong một giai đoạn nào đó của thế kỷ 20. Học sinh có thể chọn tìm hiểu 1 trong 9 đề tài: nước Úc từ 1945 đến 1983, Trung quốc từ 1927 đến 1949, Đức từ 1918 đến 1939, Ấn Độ từ 1919 đến 1947, Indonesia từ 1959 đến 1998, Nhật Bản từ 1904 đến 1937, Nga và Liên xô từ 1917 đến 1941, Nam Phi từ 1960 đến 1994, Hoa Kỳ từ 1919 đến 1941.
- * **Phần 3:** Các nhân vật lịch sử của thế kỷ 20. Học sinh chọn học 1 trong 27 nhân vật lịch sử trong một giai đoạn nào đó. Xin nêu tên vài nhân vật tiêu biểu: Yasser Arafat từ 1929 đến 2000, Mikhail Gorbachev từ 1931 đến 2000, Nhật hoàng Hirohito từ 1901 đến 1989, Hồ Chí Minh từ 1890 đến 1969, Edgar Hoover từ 1895 đến 1972, Douglas MacArthur từ 1880 đến 1964, Nelson Maldela từ 1918 đến 2000, Sun Yat-sen (Tôn Dật Tiên) từ 1866 đến 1925, Chu Teh (Chu Đức) từ 1886 đến 1976, Achamad Sukarno từ 1901 đến 1970.
- * **Phần 4:** Những nghiên cứu quốc tế về hoà bình và xung đột. Học sinh được chọn 1 trong 7 đề tài: Mối quan hệ Anh – Ai Nhĩ Lan 1968 – 1998, Xung đột ở Châu Âu 1935 – 1945, Xung đột ở Đông dương 1954 – 1979, Xung đột ở Thái Bình Dương 1937 – 1951, Xung đột Ả Rập – Do Thái 1948 – 1996, Chiến tranh lạnh 1945 – 1991, Liên Hiệp Quốc trong vai trò giữ gìn hoà bình 1946 – 2001.

Vài ý kiến cá nhân:

- Trong khi chương trình học ở Việt Nam vào thế kỷ 21 vẫn còn mang nặng tính từ chương thì chương trình học ở Úc tạo cho học sinh một ý thức độc lập trong việc phát triển kiến thức. Học sinh được tự chọn một đề tài mình thích, và tự tìm hiểu với sự giúp đỡ của Thầy Cô. Trong thời đại internet hiện nay, việc nhớ những con số hay vài chi tiết sẽ không còn quan trọng. Điều quan trọng là học sinh biết cách thu thập kiến thức, sàng lọc dữ kiện, có phán đoán đúng đắn và suy diễn hợp lý, tự rút ra bài học cho bản thân mình từ những sự kiện lịch sử.
- Học sinh phải được toàn quyền có ý kiến riêng và được bảo vệ ý kiến riêng, không bị ràng buộc bởi bất cứ một hệ tư tưởng hay tôn giáo nào. Đó là tinh thần khai phóng (liberal) trong giáo dục. Tôi tin chắc là một học sinh ở Úc nếu chọn đề tài nghiên cứu về Hồ Chí Minh sẽ được hoàn toàn tự do trong việc đánh giá về con người của nhân vật lịch sử này. Ông là người quốc gia hay cộng sản? Ông có công hay có tội đối với dân tộc Việt Nam? Nếu học sinh này có lập luận chính đáng, chắc chắn em sẽ đạt kết quả cao, cho dù em kết luận theo chiều hướng nào.
- Mười lăm năm của thế kỷ 21 đã trôi qua. Thế giới càng ngày càng có tính toàn cầu hoá. Việc học sinh Việt Nam chỉ tập trung học lịch sử của đất nước mình, mà lại chỉ là một giai đoạn rất ngắn từ sau 1930, là một thiếu sót lớn. Học sinh sẽ không được chuẩn bị để theo kịp với dòng chảy của thế giới.

Tôi không rõ chương trình Lịch sử ở Việt Nam hiện nay có dạy chút nào về Sử thế giới không. Thế hệ chúng tôi hơn 40 năm trước được đào tạo trong nền giáo dục nhân bản, dân tộc và khai phóng ở miền Nam, chúng tôi được học Sử Việt Nam từ thời Hồng Bàng đến năm 1954. Cuốn Việt Nam Sử Lược của Trần Trọng Kim là sách tham khảo chính bên cạnh nhiều sách giáo khoa khác. Ngoài quốc sử ra chúng tôi còn được học Thế giới sử, học về cuộc cách mạng kỹ nghệ ở Anh, cách mạng 1789 ở Pháp, cuộc nội chiến ở Hoa Kỳ, cách mạng 1917 ở Nga, 2 cuộc thế chiến, chủ nghĩa cộng sản, tư bản, vân vân. Tất nhiên chương trình học lúc đó vẫn còn nặng tính từ chương, không thể so sánh được với chương trình của Úc hiện nay.

George Orwell trong tác phẩm Nineteen Eighty Four (Một Chín Tám Tư) viết từ năm 1949 “Ai kiểm soát được quá khứ thì kiểm soát được tương lai, ai kiểm soát được hiện tại thì kiểm soát quá khứ”. Đây là câu nói tôi chợt nhớ đến và suy nghĩ nhiều sau khi viết xong bài này [5].

Trần Thanh, PhD

Sydney 19 tháng 12 năm 2015

[1] Vì sao học sinh quay lưng với môn sử? Kỳ 1: Không thích giáo viên dạy sử, Báo Thanh Niên online ngày 04/06/2014 (<http://thanhnien.vn/giao-duc/vi-sao-hoc-sinh-quay-lung-voi-mon-su-ky-1-khong-thich-giao-vien-day-su-373445.html>).

[2] Thi tốt nghiệp THPT: Vì sao học sinh “quay lưng” với môn sử?, Báo Lao Động online ngày 03/03/2014 (<http://laodong.com.vn/giao-duc/thi-tot-nghiep-thpt-vi-sao-hoc-sinh-quay-lung-voi-mon-su-183554.bld>).

[3] Úc Châu là một quốc gia liên bang nên chánh sách giáo dục của mỗi tiểu bang độc lập (tuy không khác nhau nhiều). Các kỳ thi cũng do các tiểu bang tự tổ chức, không phải là một kỳ thi toàn quốc như ở Việt Nam. Tiểu bang NSW là tiểu bang đông dân nhất nước Úc, với thủ phủ là thành phố Sydney.

[4] Điểm thi môn sử thấp không ngờ, Tuổi Trẻ online ngày 26/07/2011

(<http://tuyensinh.tuoitre.vn/tin/20110726/diem-thi-mon-su-thap-khong-ngo/448241.html>).

[5] George Orwell là nhà văn người Anh (1903 – 1950), tác giả của nhiều tác phẩm nổi tiếng trong đó có Animal Farm (Trại súc vật).

